

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: VI

Ankara, 6 Haziran, 1929

Sayı: 132

KURNAZLIK İLE ZEKÂ

Avrupa şehirlerinde dolaşmış, yahut, Avrupalılarla samimî ve mütenevvi münasebetlere girişmiş olanlarımızda çok defa şöyle bir şüphe uyanır: bütün bu büyük medeniyet eserlerini, acaba bu basit, dar ve taş gibi katı kafalar mı yapmıştır? Hayatın bin bir derdini görmüş, en umulmaz tehlikelerden başını kurtarmış bir şarklı ruhu yanında, girdiği kabin şeklini kolayca ve derhâl aliverecek kıvraklıktan mahrum olan bu Avrupalı kafalar, adeta zekâ karşısında abdallığın ve dörtlükşeliliğin biere timsali tesirini yapıyorlar.

Vakıa bu müşahede yanlış değildir; yalnız tahlil ve tefsiri hatalıdır. Yani bizim kafamızın işleyişi ile, kullandığı unsurlara, teveccüh ettiği gayelerle onların arasında, tabiate ve muhite karşı silâh olarak kullandıkları şeylerle bizimkiler arasında esaslı farklar vardır; fakat bunlar, zekâ ile zekâsızlık farkı değil, belki zihnin iki ayrı nevide ve iki ayrı istikamette işleyişi farkıdır.

Biz bu iki nevi işleyiştten birine kurnazlık, ötekine zekâ atlarını vermekle maksadımızı kolayca anlatabileceğimizi zannediyoruz.

Zekânın en umumî ve esaslı vasıflarını, mekteplerde çocuklarımızımıza bile öğretiyoruz: zekâ, insanın maddeye hakimiyetini temin edecek aletler yapan, gittikçe fazlasıyla elde ettiği malûmlar yardımıyla meçhûllerin yüzünü aç-

arak ferdin, cemiyetin ve insaniyetin kudretlerini artıran zihnî bir kuvvettir; yani daha açık bir tabirle, tabiatın kanunlarını bularak hadiselerini evvelden sezen onlara karşı korunan, onları kendisine rameden melekeye zekâ deniliyor. Bu manada zekâ, yarattığı işlerle ve eserlerle yalnız sahibine değil, ferde değil, belki asıl sahibine, yani cemiyete ve bütün insanlara faydalıdır.

Kurnazlığa gelince, o, bir nevi sahtekâr zekâdır; ve sahtekarlığı, tıpkı zekânın tavrını takınarak, onun şekline bürünerek ve onun iddialarını hem de fazlasıyla benimseyerek hakikî hüviyetini gizlemesindedir. Kurnazlık, eğer bu manada anlatılmak lâzımsa, zekânın yüklerini almadan, onun eserlerini ortaya koymağa katlanmadan onun elde edeceği faydaları ferde kazandırmaktır, diyebiliriz. Kurnaz adam, iş yapmaz; ortaya eser koymaz; fakat bunu yapmadan iş yapanların ve eser vücuda getirenlerin hakedebileceği mükâfata konar. Kurnazlığın püf noktası, terlemeden elde etmek, bunalmadan kazanmak ve başkaların ekmeğini elinden kapmaktır: çalıştıktan sonra kurnazlık nerde kalır? İşte bundan dolayı bütün kurnazlar da maddeye, işe ve esere karşı müstehzi ve cibillî bir lâkaytlık, hatta nefret vardır.

Onun içindir ki, zekâ, ister istemez başkası için düşünen, çünkü başkalarına da faydalı olan;

kurnazlık ise, ancak kuvvetle inatçı, hasut ve kıskanç bir şekilde daima ve yalnız kendisine yontmağa çalışan iki nevi insan tipi yaratır.

Kurnaz, kendisine faaliyet sahası buldumu, mes'ut ve geniş bir yürekle, etrafındaki en zeki insanlara şöyle yukardan bir bakar ve içinden kıskıs gülererek acır. Nakadar acıdır ki, bunların karşısında hakikaten zeki olanlar da gölgede kaldıklarını hisseder; kurnazın zekiye aldatması, sadece bir ahlâk meselesi olmakla kalmaz, fazla olarak, zekânın, yani maddeye hakimiyetin ve iş yaratmanın kıymetini azaltmağa kadar varır. (Greşam) kanunu, yalnız iktisatta değil, burada da galiba caridir: fena para piyasadan eyi parayı nasıl kovarsa, kurnaz adam da aynile zeki adamı bir memleketin iş piyasasından öylece çıkarır; yalnız bir farkla: eyi para saklanacak köşeler bulur; zeki adam mahvolur.

Vakıa her memlekette ve her devirde, her iş başında ve her şekilde kurnazlar vardır; fakat bunların çehresi, başka memleketlerde hakikaten zeki olanlardan kolayca ayırt edilir ve takbih edilir. Oralarda bu cins adamlar, hem nispeten çok azdır; hem de pek şiddetli bir tazyika ve takibe maruzdurlar.

İtiraf etmeliyiz ki, bizim memleketimizde iş berakistir: her köşe başında eli bayraklı kurnazlarla çevrilmiş olduğumuz halde,

— sonu 12 inci sahifededir —

Hafta İçinde

Türk Harfleri

1 hazirandan itibaren yeni harflerin kullanılması, muvakkat bir iki istisnadan sarfınazarla umumî ve kat'î bir şekil aldı. Esasen gazetelerin ve bir ay sonra da kitapların ancak yeni harflerle basılması mecburiyetinden beri hayli zaman geçmiş ve halk mektepleri de hümmalı bir faaliyetle memleketin her tarafında okur yazar vatandaşlardan yeni ordular yetiştirmiştir. Şimdi hayretle bakup güldüğümüz fesler kadar bir gün tahafımıza gidecek olan Arap harflerile, dürüst okuyup yazmak, bütün bir ömrün sayile ve tahsilile temin olunamayan bir şeydi. Ve nitekim, harf inkilâbından beri, kullandığımız bir çok kelimeyi ters belleyip istimal etmiş bulunduğumuzu anlıyoruz. Halbuki yeni harflerle üç dört aylık bir tahsil, en mütevazı vatandaşlarımızı gazete okumak ve mektup yazmak iktidarına mazhar kılmakta ve bu keyfiyetin eserlerine her gün ve her yerde tesadüf olunmaktadır. Halk yeni harflerle günden güne istinasını artırmış olduğu için, eski harflere ait bazı müsadelerin 1 hazirandan itibaren kalkmasından dolayı umumî hayatta hiç bir zorluk duyulmayacağına tamamen itimat etmekteyiz.

Türkçe İçin

Harf inkilâbından bir hayli zaman evvel, Museviler arasında türkçe öğrenmek için bir cemiyet teşkil edilmiş ve bu teşekkülün Musevi vatandaşlarımızca pek ziyade alâka ile telâkki olunduğu okunmuştu. Bu cemiyetin neler yapmış ve faaliyetinden ne gibi neticeler hasıl olmuş bulunduğunu bilmiyoruz. Sade şunu biliyoruz ki, eski harfler zamanında, Rum, Ermeni ve Musevi vatandaşlarımızın bir mühim kısmı hiç türkçe

bilmez, yahut acip ve iptidai bir tarzda ifadei meram etseler bile yazup okuyamazken, bunun sebebi, harflerimizin bizi de yarı cahil bırakan müşkülâtında aramak icap ettiği söylenirdi. Halbuki işte aylardanberidir bu vatandaşlar kendilerini yıldırان bu müşkülâtta kurtulmuş bulunuyorlar. Binaenaleyh, bu memleketin lisasını öğrenmek ve sade öğrenmek değil tüccarî ve malî hayatında bir vasıta olmakla iktifa etmeyecek fikrî, ilmî ve edebî hayatında da bir mevki işgal etmeğe çalışmak, düne kadar adına akaliyet denilen vatandaşlar için bir hak, bir vazife hatta bir kâr mes'ele-sidir.

Gene Seddi Çine Ait

Bir kaç hafta evvel gene bu sütunlarda matbuatımızdaki seddi Çinden bahsediyorduk. Bu bahsî müteakip, İstanbulun Türkler tarafından Bizanslılar elinden alınışını anlatan meşhur tarihin muharriri müverrih Gustav Schlumberger ile aslan Lübnanlı olup zamanı cahiliyet Arabistanını tasvir eden Antar isimli tiyatrosu operaya bile alınan Şükrü Gamem vefat ettiler. Ve bu münasebetle gazetelerimizde tek satır görülmemiş oluşu da, bu seddi Çinin hiç bir tarafında tek delik bulunmadığını bir kere daha gösterdi. Gerek Schlumberger'in gerek Ganem'in zikrettiğimiz eserleri, daha senelerce evvel nakledilmiş olduğu da düşünülürse, bu iki adamın fikir hayatımız için tamamen meçhul da olmadıkları ve vefatlarını hiç olmazsa iki üç satırla olsun mevzuu bahsetmek elbette icap ettiği takdir olunur.

Schlumberger'inde Ganem'in de şahıslarında ve yazılarında bize taalluk eden o kadar şey vardı ki, eğer mahut seddi Çin yıkılmamış

olsaydı ve matbuat âlemi yazmakla beraber okumak imkânını da veren bir tarzda tanzim edilmiş bulunsaydı, bu iki ölüm böyle meskût geçmezdi.

Yersizler

Dünyanın her yerinde, gece-nin siyahlığıyla sun'î ziyalar arasında harp başlayınca, sokaklarda tahta kanapelere büzülüp uyuyan veya köprü altı ile arsa köşelerinde uzanıp yatan, daha paralıları da mırdar kahvelerde sabahlayan insanlar vardır. Hatta, iklimi haşın beldelerde, kışın bu hayatı idame kabil olmadığı için, bu ayları hapis hanede rahatca geçirebilmek üzre teşrin ayları içinde elinden ceza müddeti dört beş aylık bir kaza çıkararak haneleri boylayanlar da ender değildir. Büyük türk beldelerinin ve bilhassa İstanbulun da tanıdığı bu betbahtlar yekûnu, belki Avrupadakiler kadar çok olmamakla beraber, mevcudiyetleri gene nazarı ehemmiyete alınmış ve bu meyanda İstanbul şehremaneti kim-sesiz çocuklar için Ayasofya medresesini yurt haline ifrağ eylemiştir. 16 yaşına kadarki çocuklar buraya geceleri gelip yatacaklar. Yarınki cemiyet için pek müfit veya pek meş'um birer uzuv olmaları imkânı bulunan bu çocukları, geceleri sokaklarda kalmanın bin bir tehlikesinden kurtarmak o kadar hayırlı bir iştir ki, bu hareket ancak taktır ve teşekkürle karşılanılabilir. Temenni edelim ki yarın aynı yurt-lar kadınlar ve ihtiyarlar için de tesis ve işsizlere iş bulma teşkilâtı da tamamen islâh ve ikmal olunsun.

* * *

Mes'ul Müdür: Faruk Nafiz

İstanbul, Devlet Matbaası